

Budsjett og økonomiplan 2024-2027 kommunestyret 20. juni 2023

Budsjett og økonomiplan 2023-2026

Dagens agenda

- Fremdriftsplan
- Utfordringsbildet
- Revidert nasjonalbudsjett 2023
- Kommuneproposisjonen 2024
- Økonomisk status
- Budsjett og økonomiplan 2024-2027
 - Drift, investeringer og omstillingsbehov
- Oppsummering

Budsjett og økonomiplan 2024-2027

Politisk involvering

• Budsjettforutsetninger KST	20. Juni
• Statsbudsjettet 2024	6. Oktober
• Bakgrunnsmateriale budsjettsamling	10. oktober
• Politisk budsjettsamling	18.-19. oktober
• Rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan	7. november
• Spørsmål og svar	7. - 17. november
• Innstilling fra formannskapet	28. november
• Vedtak i kommunestyret	19. desember

Oppgave

Forberede og forankre budsjettprosessen

- Sikre at alle har samme forståelse av den økonomiske situasjonen for kommunen som helhet og for hver sektor.
- Helhetlig prioritering
- Forpliktelse i forhold til videre prosess
- Legge «alt» på bordet

Utfordringsbildet – på kort og på lang sikt

Økonomien i kommunesektoren

- Høyere inntekter og gode resultater
- Økende disposisjonsfond
- Økt gjeld

Utfordringsbildet for kommunesektoren -Generalistkommuneutvalget

Demografi

Endring i
inntekter

Klima- og
naturendringer

Samfunns-
sikkerhet og
beredskap

Utenforskap

Press på
demokratiet

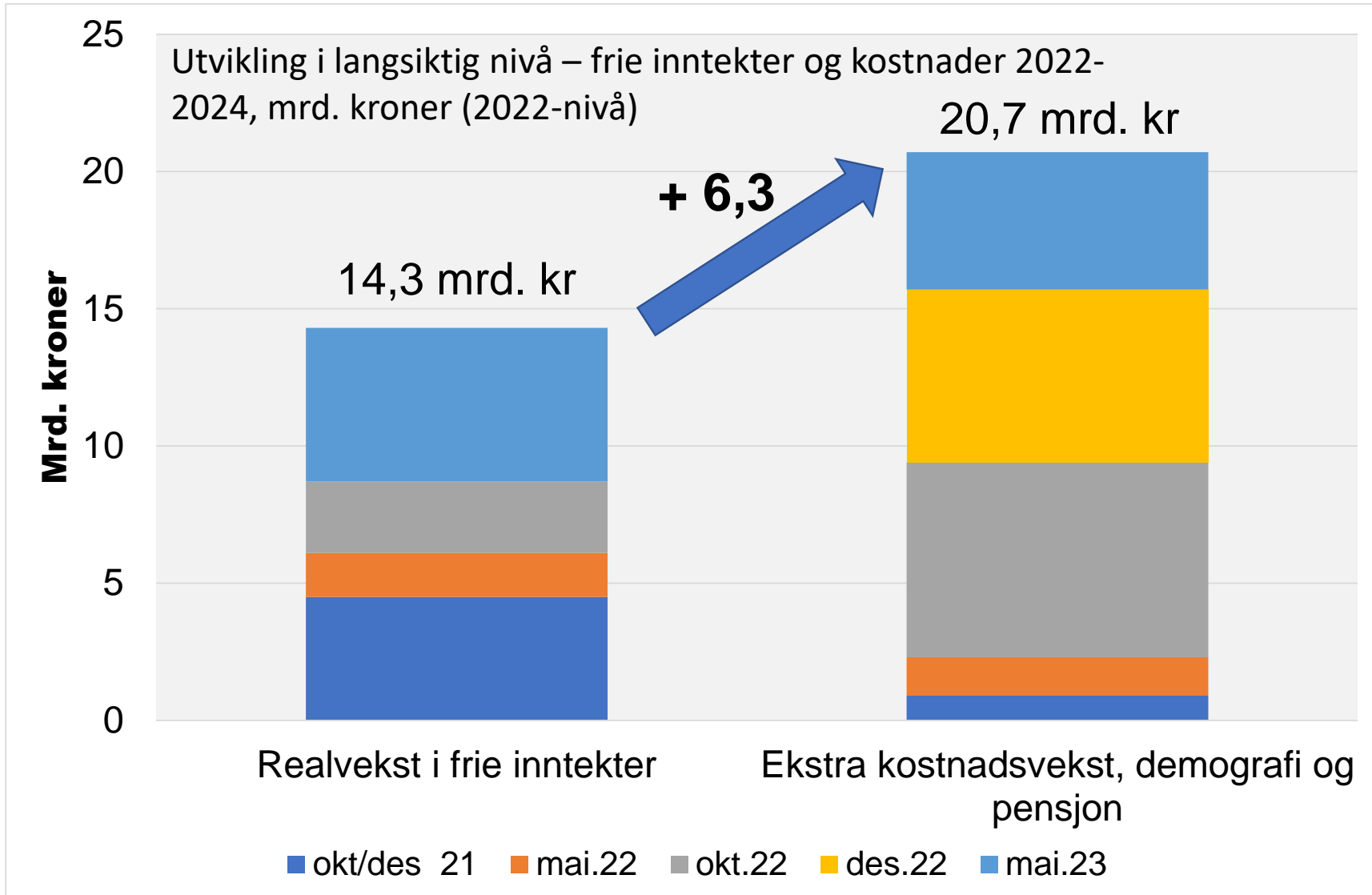

Behov for innovasjon,
omstilling og digitalisering

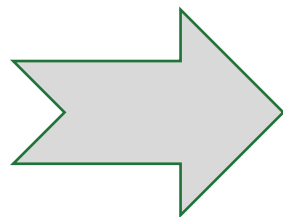
Krever kompetanse og
utviklingskapasitet

Kommunesektorens langsiktige utgiftsnivå har økt mer enn de frie inntektene

Norsk økonomi etter korona

Signaler
2021

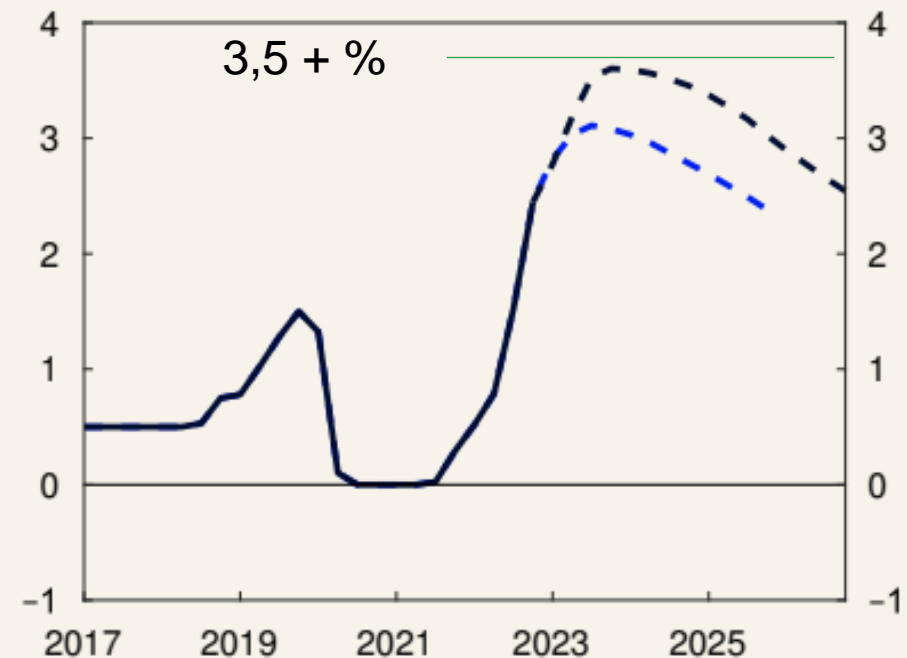
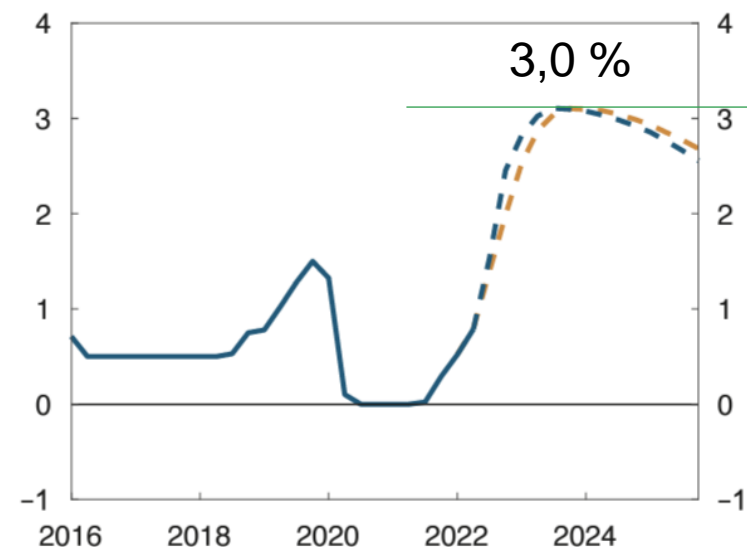
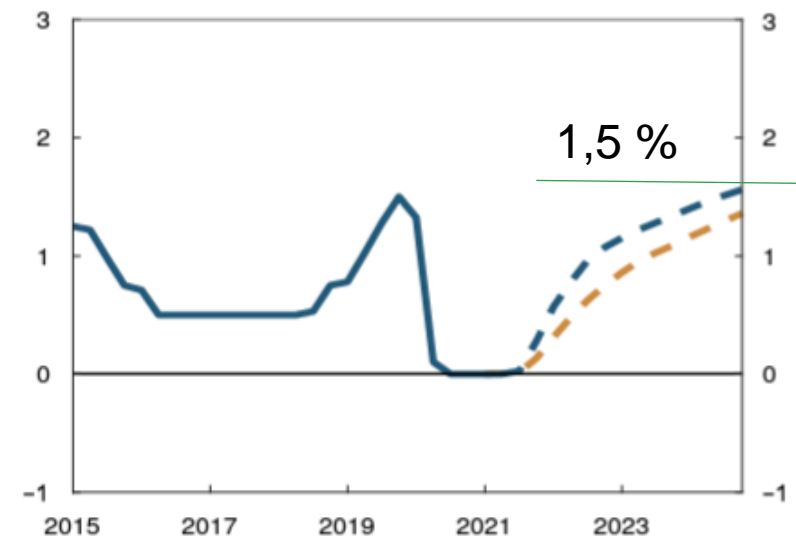
Økt rentenivå i økonomiplanperioden

2023

2021

2022

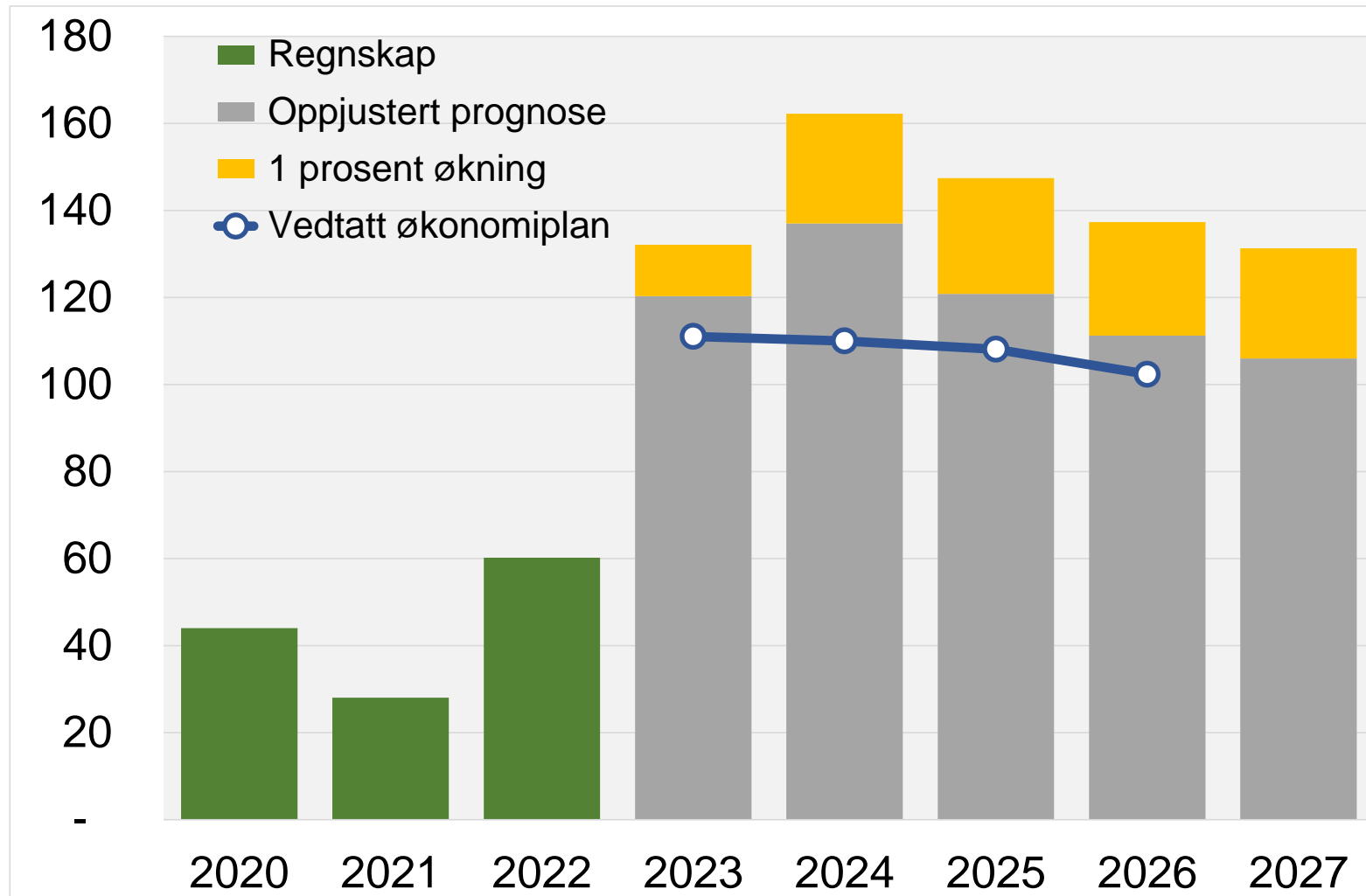
Styringsrente. Prosent

- -Anslag PPR 2/21 - -Anslag PPR 1/21 - -Anslag PPR 3/22 - -Anslag PPR 2/22

- -Anslag PPR 1/23 - -Anslag PPR 4/22

Økte rentekostnader

Fortsatt ingen befolkningsvekst

<i>1.kvartal</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2021</i>
Fødte	57	52	64
Døde	63	72	50
Fødselsoverskudd	-6	-20	14
Innflytting	144	146	157
Utflytting	153	145	167
Nettoflytting	-9	1	-10
Sum endring 1.kvartal	-15	-19	4

Lavere befolkningsvekst påvirker finansieringsgrunnlaget

<i>Økonomiplan 2023-2026</i>	<i>2024</i>	<i>2025</i>	<i>2026</i>
Økning i frie inntekter	18 500	32 800	50 500

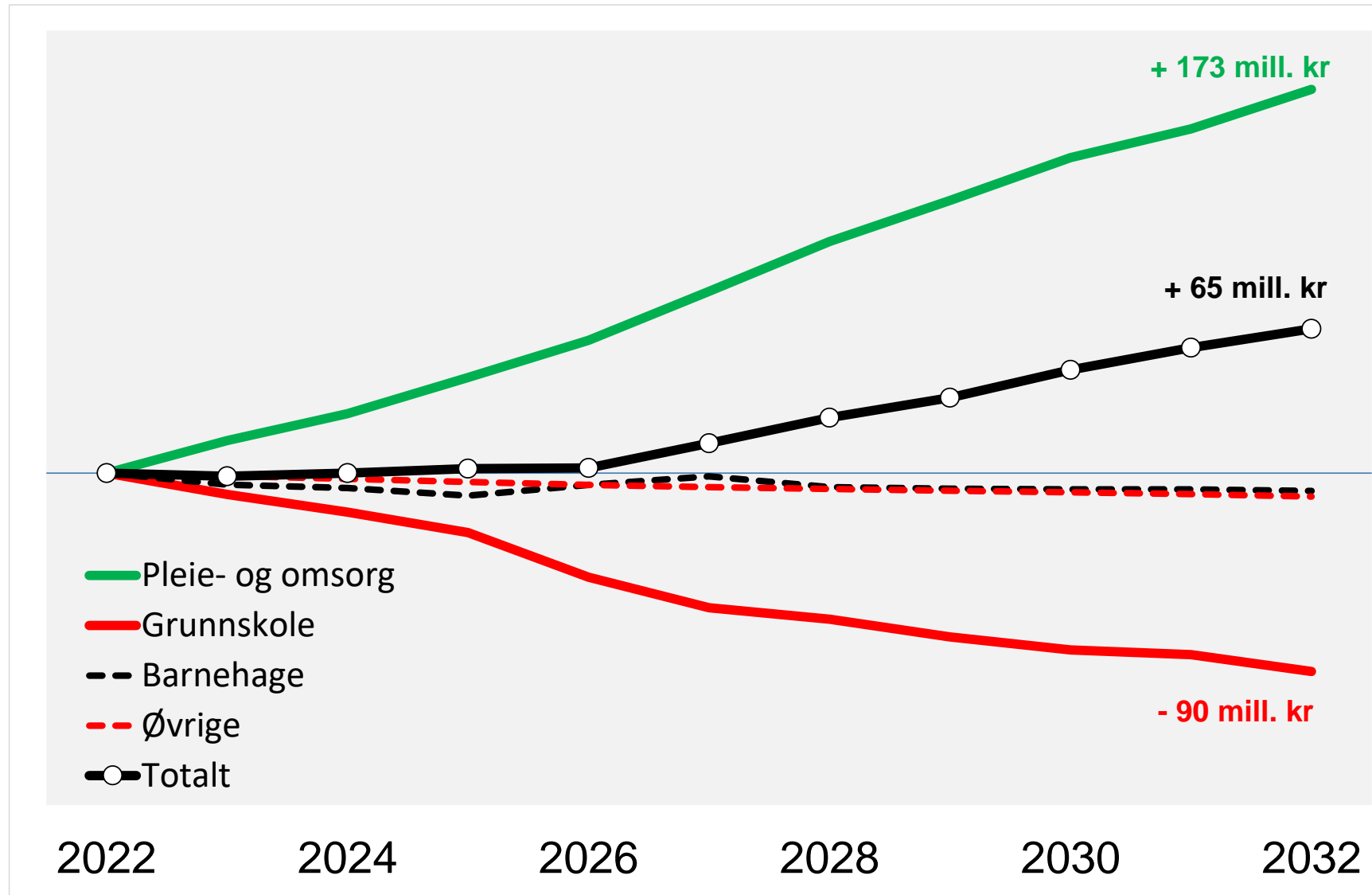
Befolkningsprognose 2023-2026

	<i>1.7.2022</i>	<i>1.7.2023</i>	<i>1.7.2024</i>	<i>1.7.2025</i>	<i>1.7.2026</i>
Befolkning	26 115	26 235	26 422	26 661	27 193

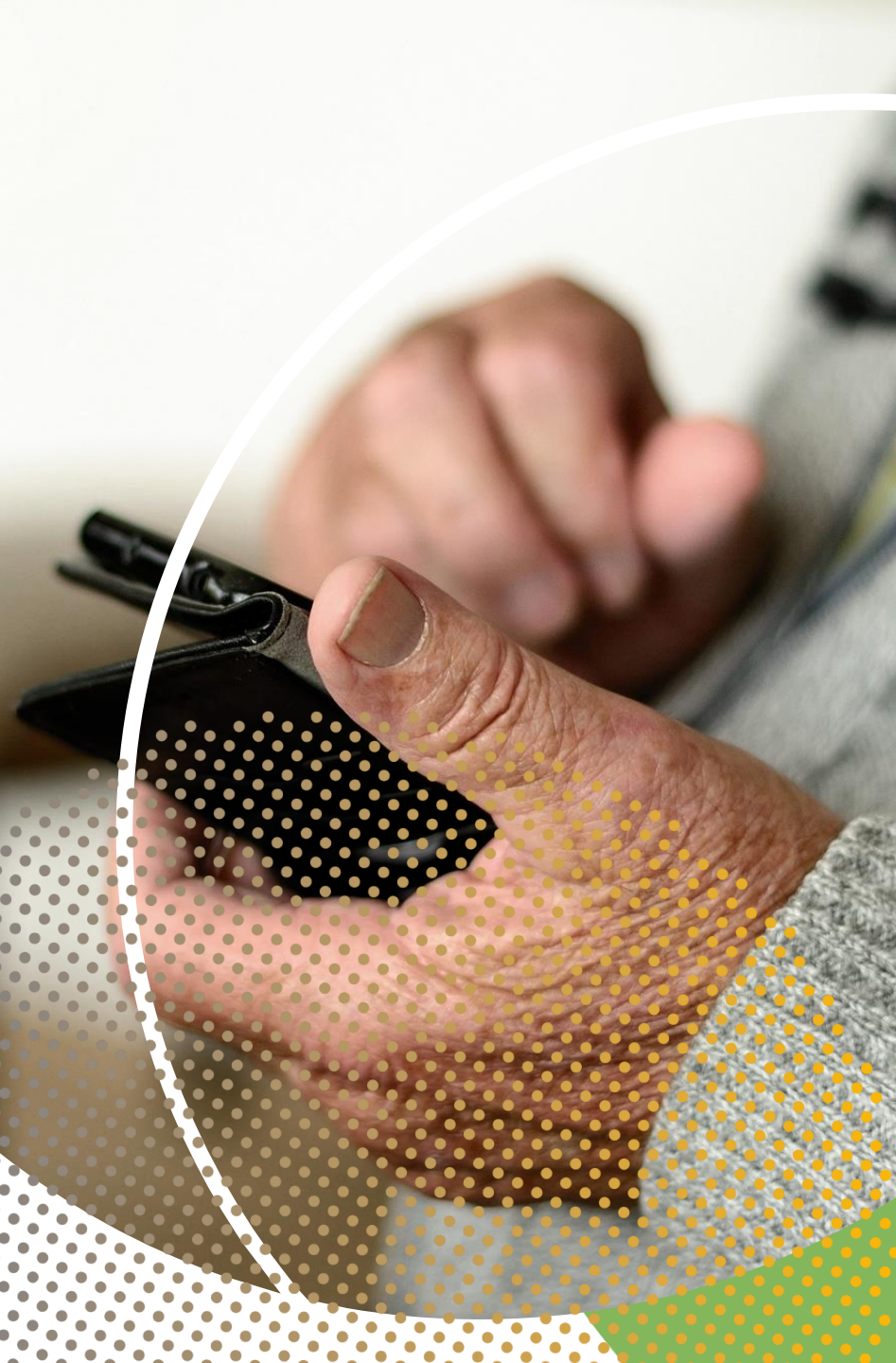
Befolkning 31.3.2023: **25 965** innbyggere (- 270 jf. **prognose 1.7.2023**)

Kommunens utgiftsbehov øker

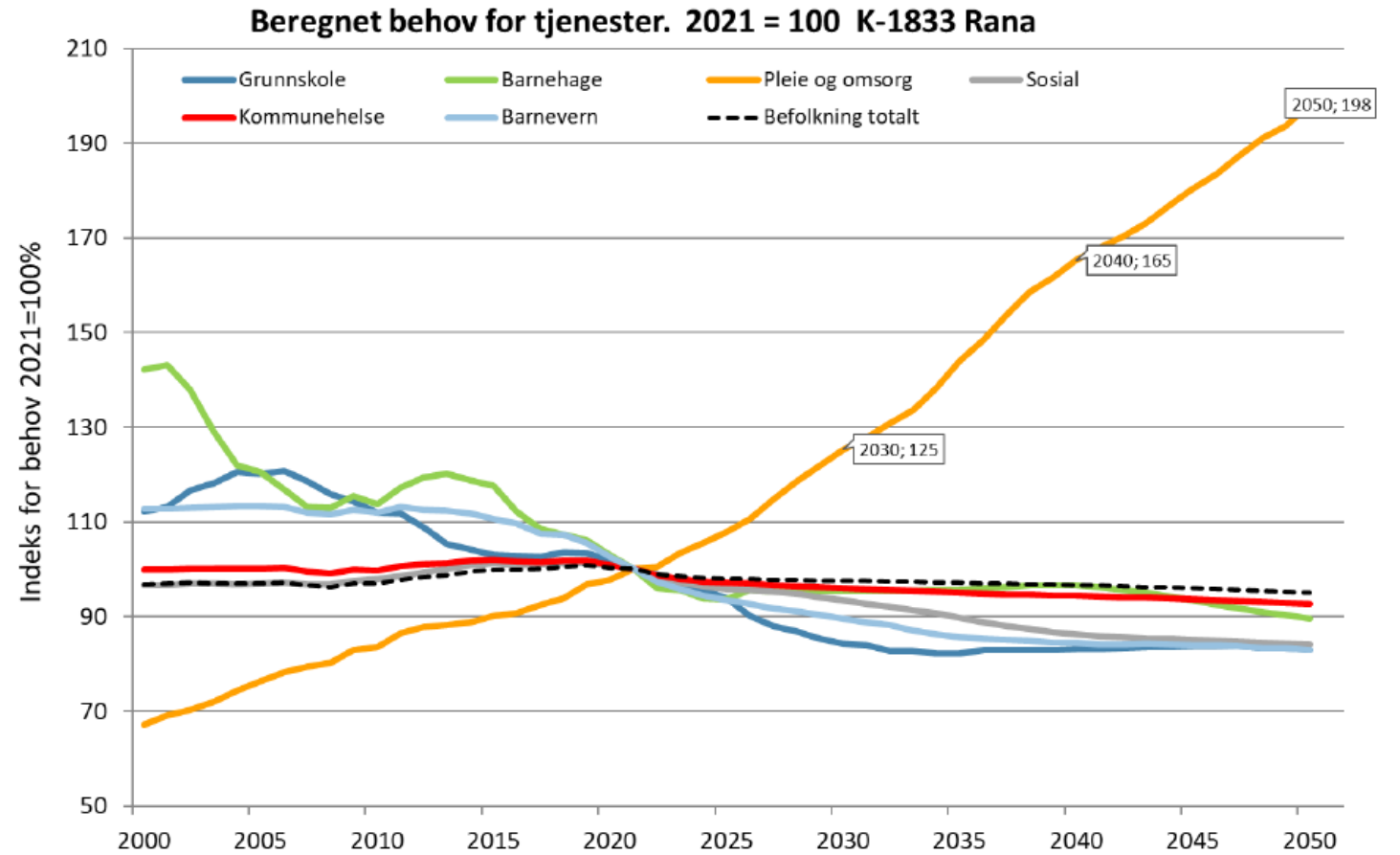

strategiprosess helse og omsorg

Hvorfor må vi gjøre noe?

Dekningsgrad sykehjemsplasser 2040:

17% = 210 nye plasser

14% = 125 nye plasser

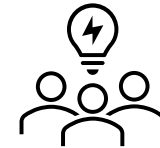
12% = 75 nye plasser

10% = 25 nye plasser

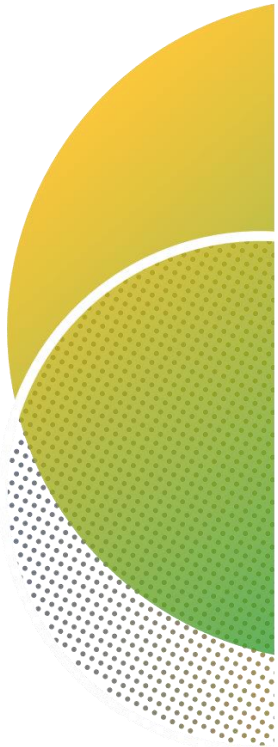
Renovasjon / endring noen av dagens plasser

Kunnskapsgrunnlag - analyse av Agenda Kaupang – vokse smartere

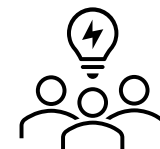

- ► Innbyggere som er aktive og deltakende i eget liv
- ► Innbyggere som bor lengst mulig i eget hjem
- ► Informasjon, dialog og forebygging for planlegging av egen alderdom og eget liv
- ► Styrke samarbeidet med pårørende og frivillige
- ► Økt selvstendighet, trygghet og mestring ved bruk av teknologi og hjelpemidler
- ► Redusere behov for institusjons- og heldøgnstilbud
- ► Ivareta fag, personal og økonomi => driftsoptimale enheter og avdelinger

Kunnskapsgrunnlag - analyse av Agenda Kaupang – vokse smartere

- ► Innbygget
- ► Innbygget
- ► Informasjon
- ► Styrke
- ► Økt selvtillit
- ► Reduserte
- ► Ivareta fag,

...n og eget liv

...hjelpemidler

...vdelinger

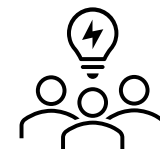
Helhet

Kunnskapsgrunnlag - analyse av Agenda Kommung – vokse smartere

- ► Innbygg
- ► Innbygg
- ► Inform
- ► Styrke
- ► Økt sel
- ► Reduser
- ► Ivareta fag,

Langsiktighet

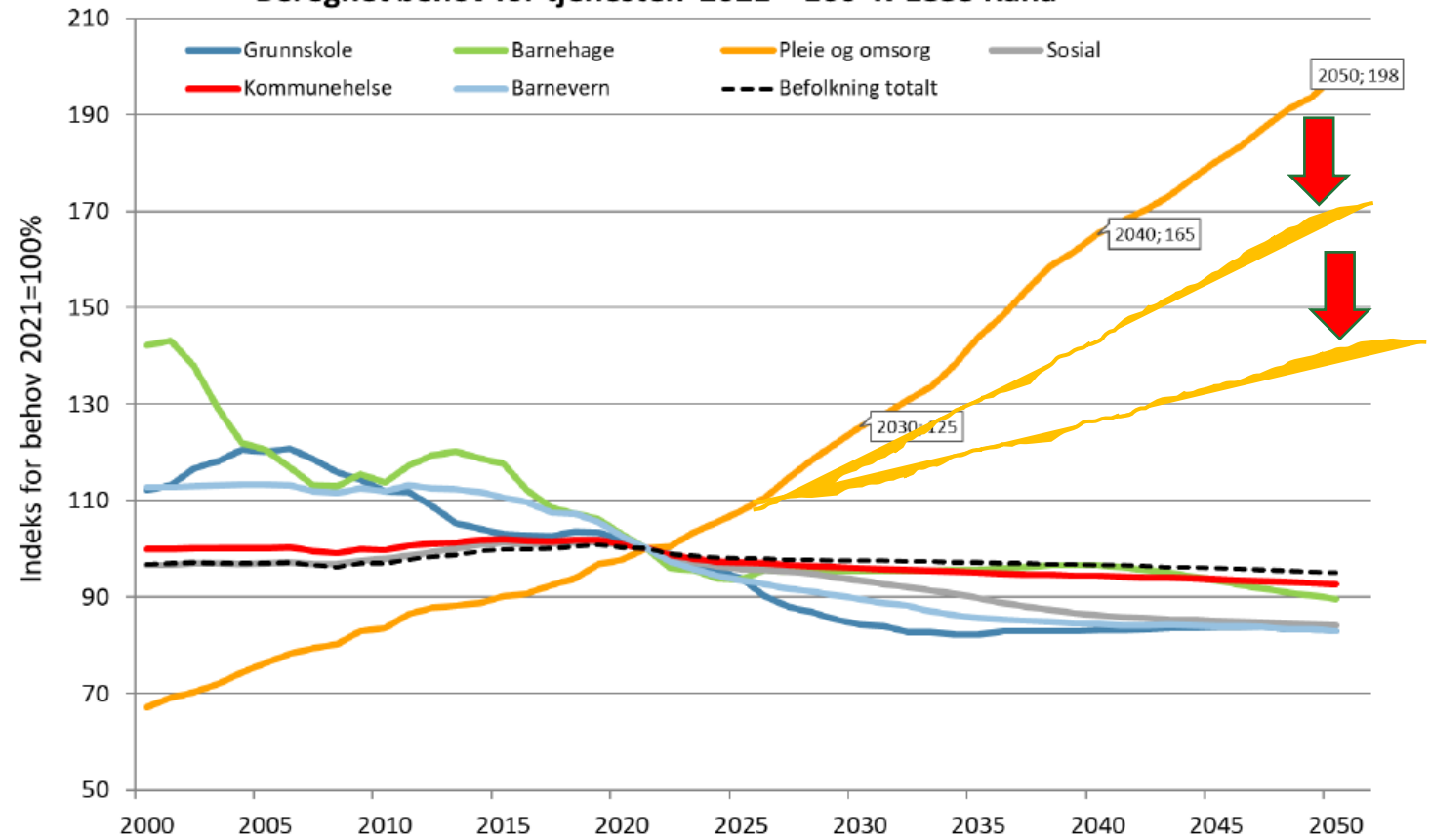
m og eget liv

hjelpemidler

avdelinger

Hvorfor må vi gjøre noe?

Beregnet behov for tjenester. 2021 = 100 K-1833 Rana

Arbeidspakker (WBS) 1

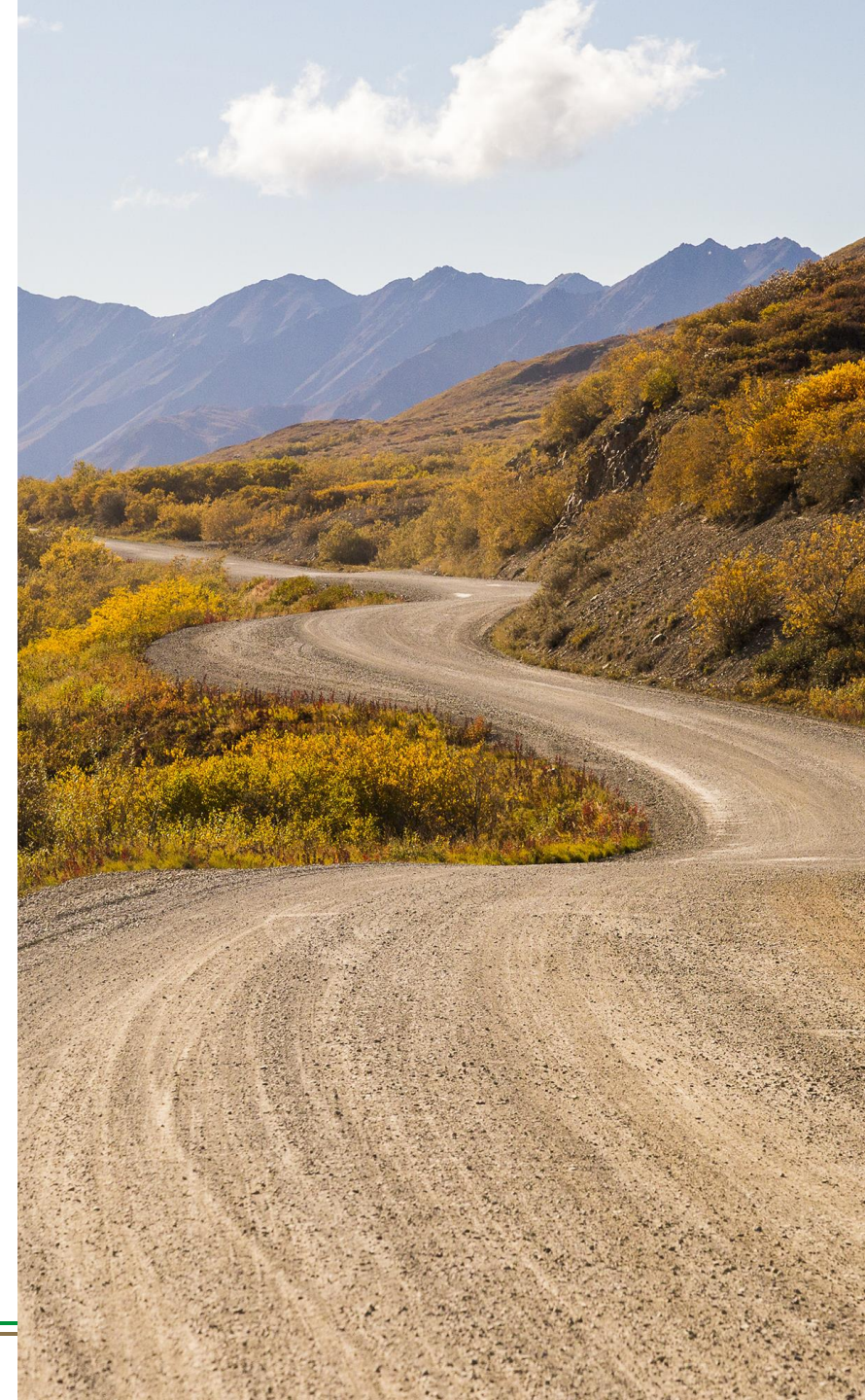
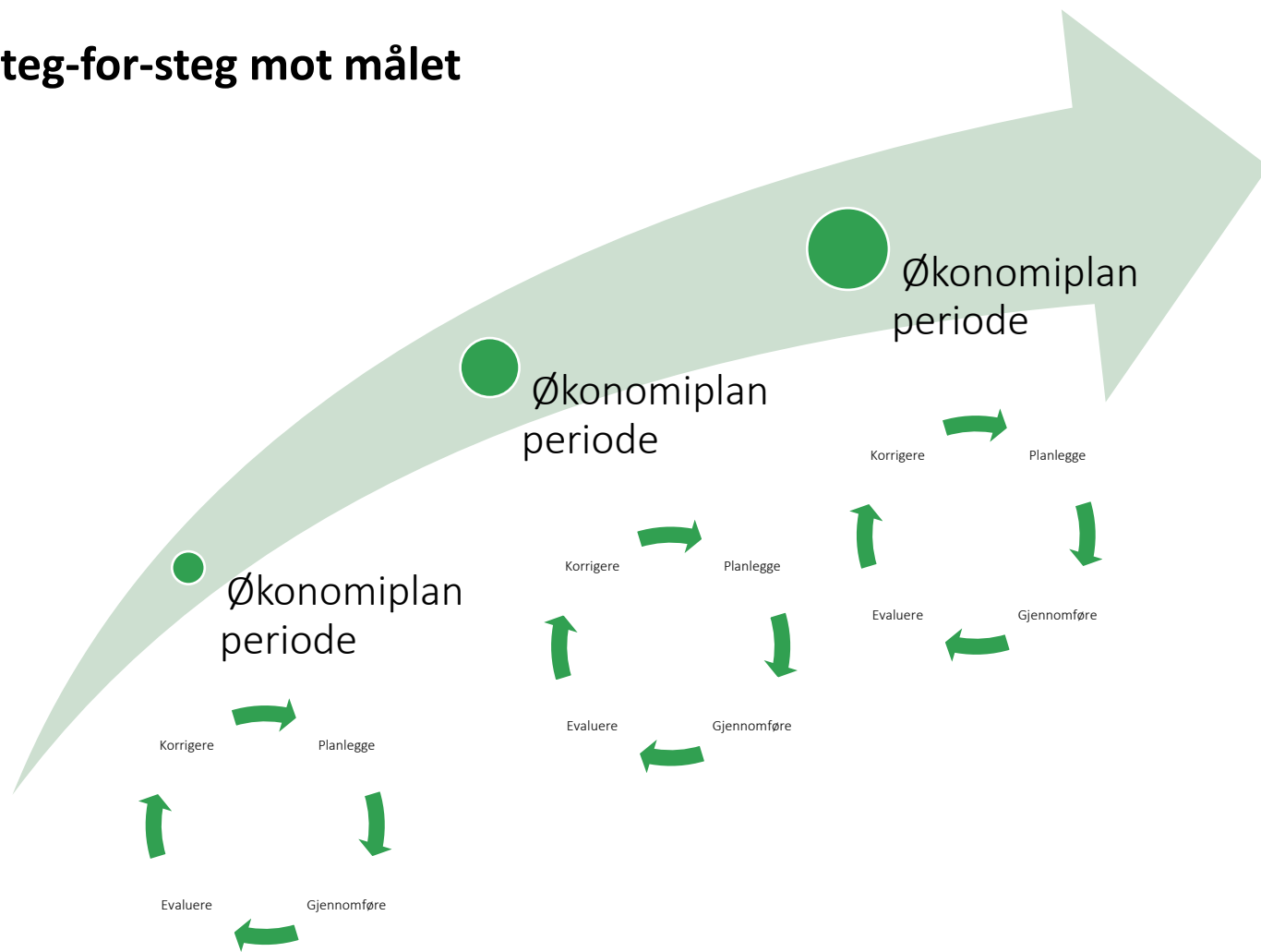

Arbeidspakker (WBS) 2

Steg-for-steg mot målet

Tjenesteutvikling

Areal og bygg

Boliger

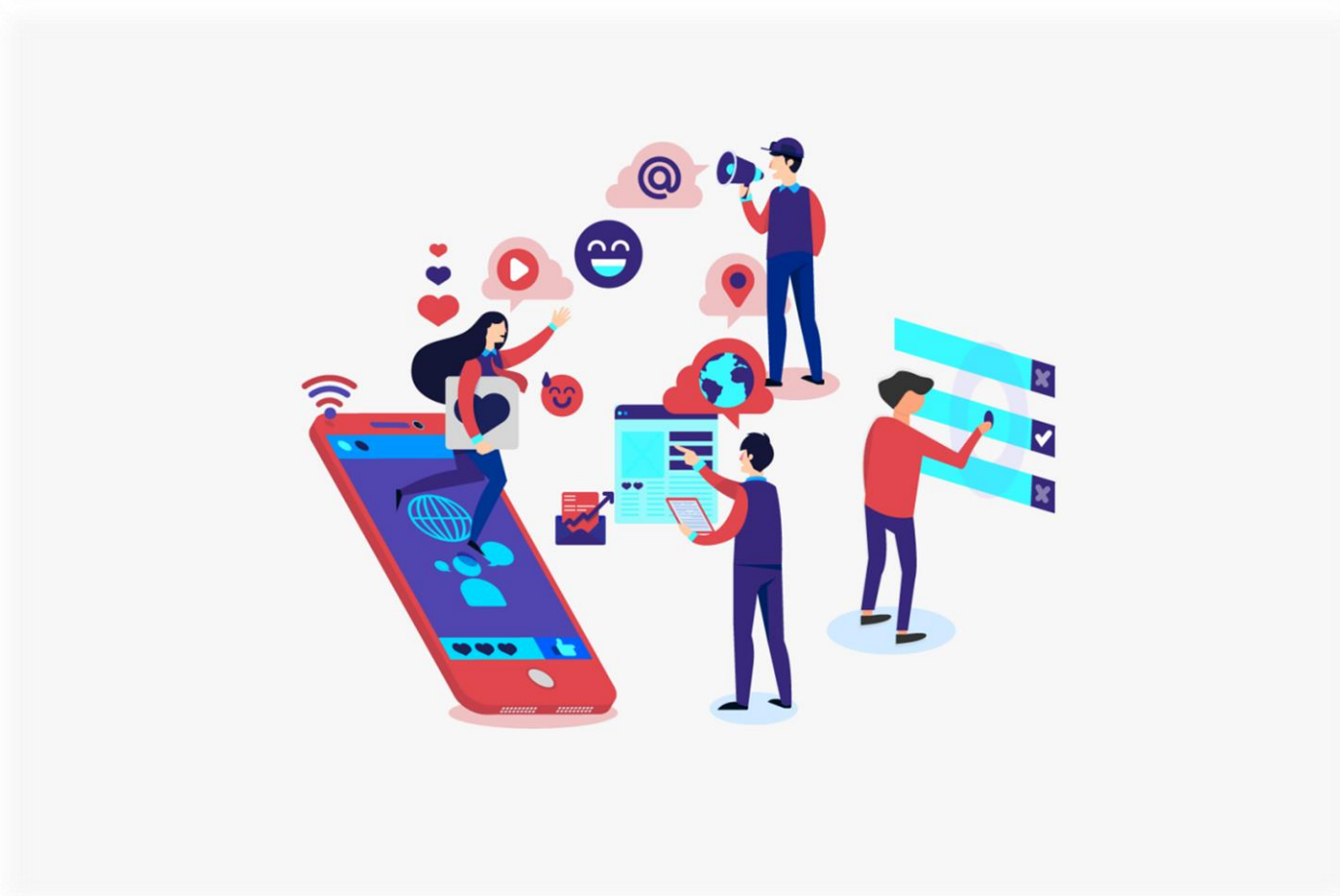

Det digitale krafttaket

De menneskelige ressursene

Samhandling

Ny kunnskap og
nye løsninger

Kommunikasjon

Revidert nasjonalbudsjett 2023

Kommuneproposisjonen 2024

Revidert nasjonalbudsjett 2023

Endringer for kommunesektoren i 2023

- Lønns og prisvekst økes fra 3,7 prosent til **5,2 prosent**.
- **Gir en anslått merkostnad for kommunesektoren på 6,9 mrd. kr.**
 - Inntektssiden - anslått merskattevekst på 4,3 mrd. kr
 - = **Anslåtte merkostnadene på 2,6 mrd. kr foreslås kompensert.**
 - I tillegg 600 mill. kr på toppen av anslått netto kostnadsvekst
- Lønns og prisveksten i kommunal sektor for 2022
 - **Oppjustert fra 2,5 prosent til 6,7 prosent**

Revidert nasjonalbudsjett 2023

Virkning Rana kommune 29,0 mill. kr

- Skatteinntekter + 15,2 mill. kr
- Økt rammetilskudd + 11,5 mill. kr
 - Herav 384 000 kr til vaksinasjon og 712 000 kr for økt makspris barnehage
- Inntektsutjevning + 2,3 mill. kr.

Lavere folketall 1.1.2023 → red. skatt og inntektsutjevning - 9,6 mill. kr

➤ Netto inntektsøkning ut over vedtatt budsjett 2023 = 19,4 mill. kr

- Herav er 1,1 mill. kr knyttet til makspris barnehage og vaksinasjon.
- 18,3 mill. kr kan dekke økt årslønnsvekst fra 4,2 prosent til 5,4 prosent
- Økt prisvekst må håndteres innenfor det økonomiske opplegget.

Inntektssystemet for kommunane

Proessen:

August 2022

NOU lagt fram

Januar 2023

Høyring avslutta

Vår 2024

Stortingsmelding

Høst 2024

Statsbudsjettet

1. januar 2025

Trer i kraft

Kommuneproposisjonen 2024

Vekst i frie inntekter til kommunene: ca. 4,4 og 4,7 mrd. kr.

(Kommuneproposisjonen 2023: 1,8 – 2,3 mrd. kroner)

- Merutgifter knyttet til demografi ca. 3,1 mrd. kr
- Merutgifter til pensjon ca. 1,2 mrd. kr
- 150 mill. kr til rus og psykisk helse

Nøkkeltall pensjon

Kommuner og bedrifter

	Gj.snitts- alder	Gj.snitt pensjons- grunnlag pr aktiv	Gj.snitt pensjons- grunnlag pr årsverk	Gj.snitt aktuell deltid	Uføreandel	Uføreandel per årsverk	Kvinneandel	Aktive
Rana kommune	40,63	367 642	482 173	70,42%	15,22%	14,35%	77,92%	1 934
Nordland	42,96	374 646	499 651	70,30%	13,23%	12,53%	73,40%	19 847
KLP-Total	42,37	374 014	506 085	69,37%	10,47%	9,46%	74,09%	297 724

Sykepleiere

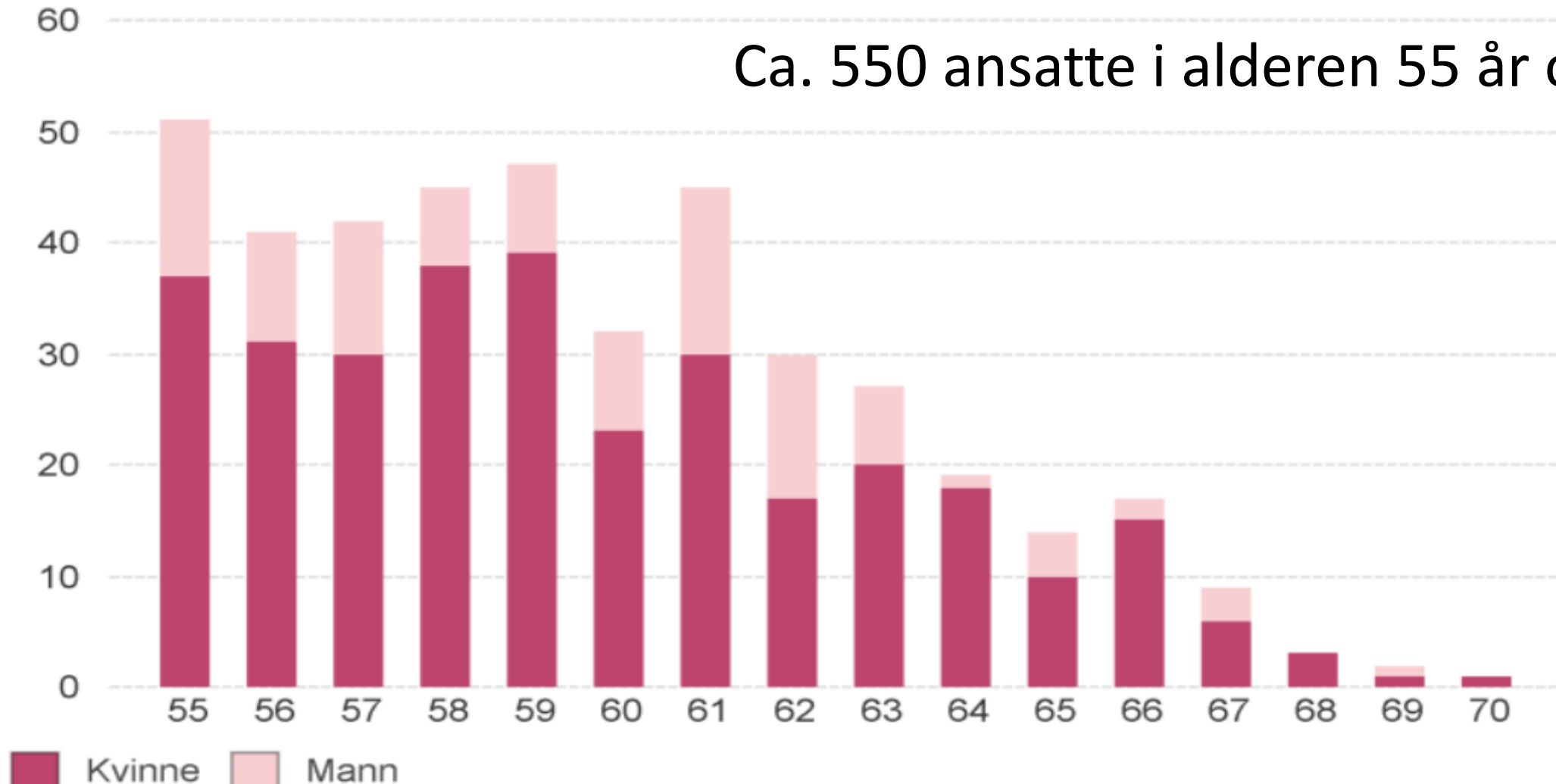
	Gj.snitts- alder	Gj.snitt pensjons- grunnlag pr aktiv	Gj.snitt pensjons- grunnlag pr årsverk	Gj.snitt aktuell deltid	Uføreandel	Uføreandel per årsverk	Kvinneandel	Aktive
Rana kommune	43,71	539 037	597 648	89,21%	21,84%	16,71%	89,34%	272
Nordland	45,34	543 200	610 707	87,75%	15,00%	11,13%	91,21%	2 538
KLP-Total	43,45	552 489	620 893	87,64%	8,82%	6,26%	90,06%	92 081

Fremtidige AFP-pensjonister i Rana kommune

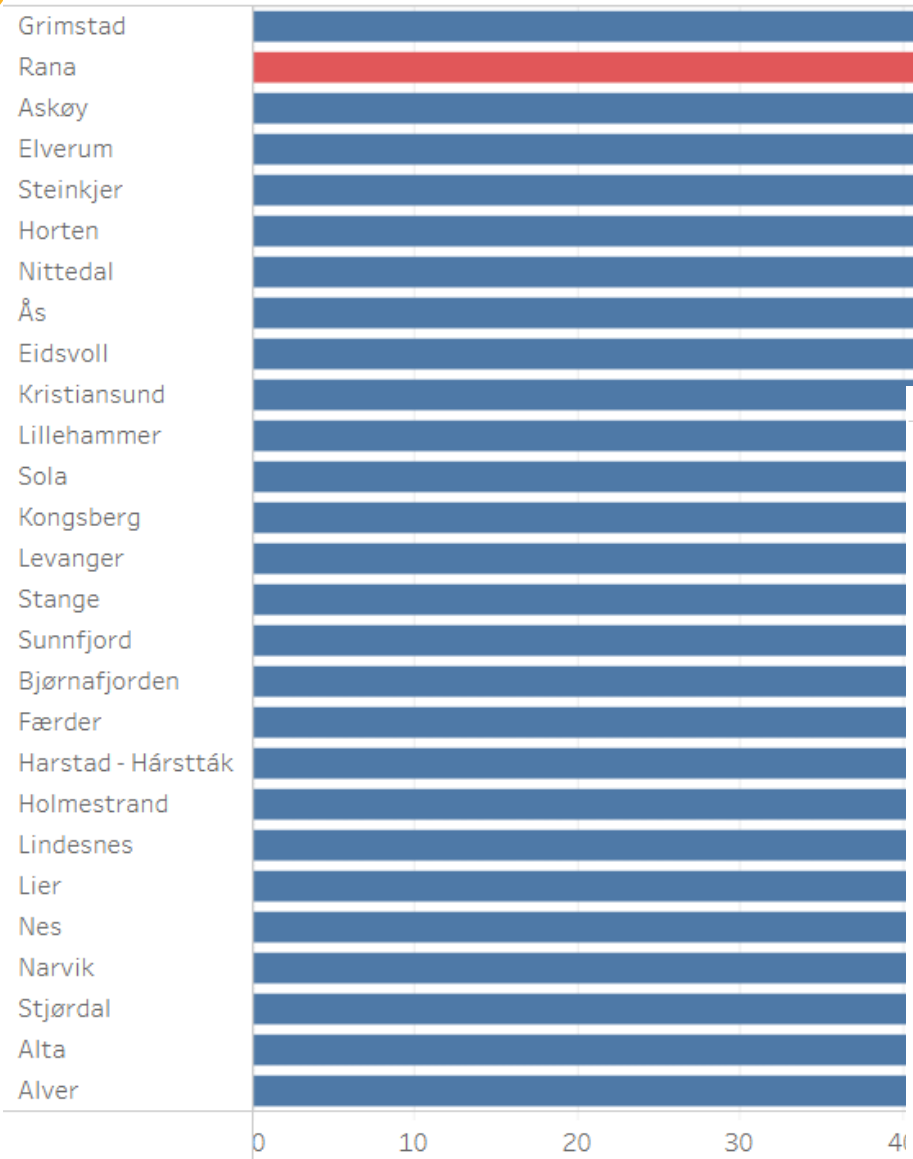
Demografi +55 for Rana kommune

Kommuner og bedrifter

Ca. 550 ansatte i alderen 55 år og over

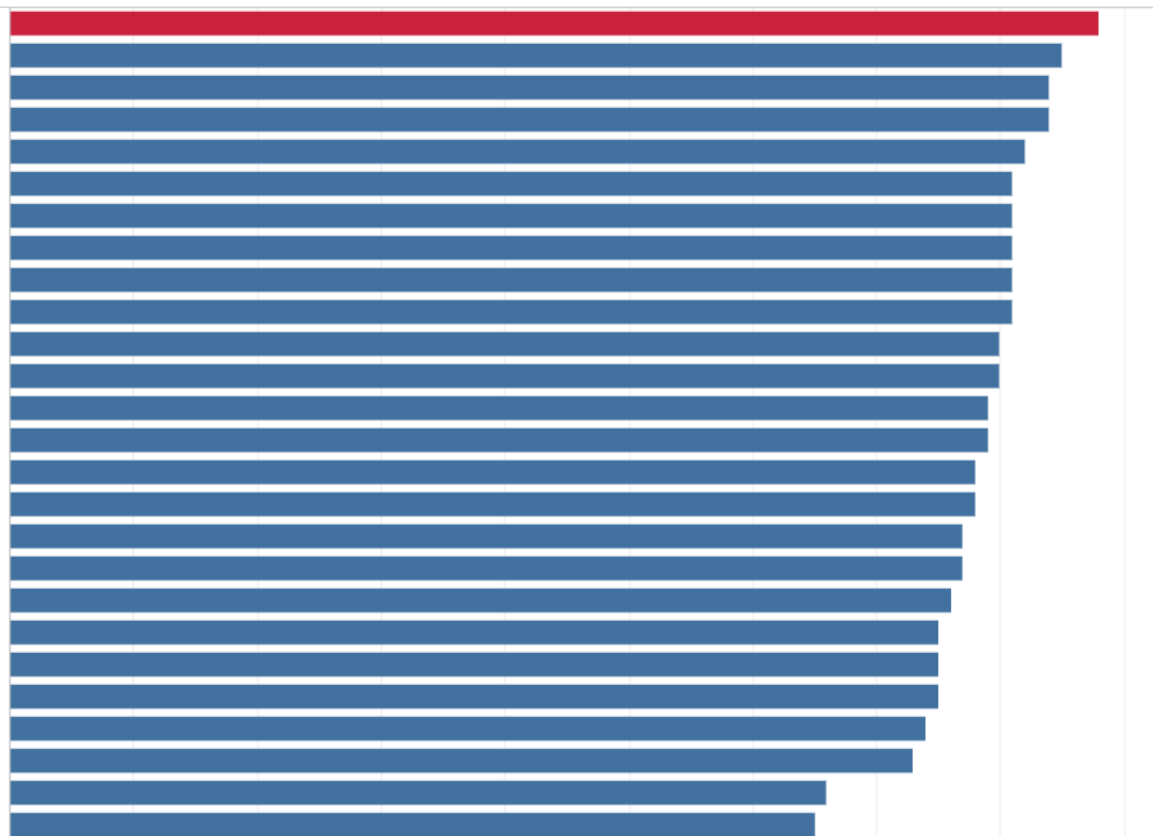

Effektivitet i kommunene 2021 (2020)

Rana 83 % (88 %)

Kommuneg..	Kommune
9. Kommuner med 20 000 til 29 999 innbyggere	Rana
	Askøy
	Horten
	Sola
	Kristiansund
	Eidsvoll
	Elverum
	Færder
	Kongsberg
	Lindesnes
	Grimstad
	Holmestrand
	Harstad
	Nittedal
	Lillehammer
	Ås
	Levanger
	Steinkjer
	Bjørnafjorden
	Lier
	Stjørdal
	Sunnfjord
	Nes
	Stange
	Alta
	Alver

885 mill. kr

Økonomisk status

Disposisjonsfond Rana kommune

Årsberetning og årsregnskap 2022

Driftsinntekter	Netto driftsresultat	NDR i prosent av driftsinntekter	Investeringer	Netto lånegjeld	Disposisjonsfond
2 447 mill. kr	218 mill. kr	8,9 prosent	242 mill. kr	2 520 mill. kr	886 mill. kr

- God økonomistyring i et år preget av stramt arbeidsmarked, høy inflasjon og renteøkning.
- Høyere inntekter fra skatt, rammetilskudd og konsesjonskraft

Regnskap 1.tertial 2023

- Samlet sett viser perioderegnskapet for 1. tertial økonomisk kontroll, **forutsatt at sektorene drifter innenfor budsjettrammene.**
- Høyere inntekter på finansområdet enn budsjettet.
 - Integreringstilskudd, utbytte, eiendomsskatt og renteinntekter.
- Flere sektorer melder om utfordringer:
 - Helse og omsorg: institusjon og legetjenesten, samt miljøterapeutisk avdeling og hjemmetjeneste.
 - Oppvekst og kultur: Barnevern, kultur, barnehage og skole.
 - Tekniske tjenester: vinterdrift, samt brann og redning.
- Økte inntekter fra salg av konsesjonskraft, men usikkerhet for året.
- Forslag til revidert nasjonalbudsjett gir liten drahjelp.
- Sykefraværet er 10,6 prosent, ned 1,1 prosent fra 1.tertial 2022.

Endringer i det økonomiske opplegget

Skisse - disposisjonsfond

Disposisjonsfond (i 1000 kroner)	2023	2024	2025	2026	2027
Inngående saldo	885 548	466 551	325 840	193 642	57 390
Utbetaling til Avinor - ny flyplass	-450 000				
Dyvanskai (476 mill. kr)	0	-158 667	-158 667	-158 667	
Netto tilførsel vedtatt økonomiplan 2023-2026	28 083	17 956	26 468	22 415	
Forslag til disponering k.sak årsregnskap 2022	-14 182				
Forslag til avsetning k.sak 1.tertialsak 2023	34 102				
FSK vedtak sak 33/23 og 34/23 - 1.tertialsak/årsregnskap 22	-17 000				
Utgående saldo	466 551	325 840	193 642	57 390	57 390
Avsetning økt integreringstilskudd 2024-2027		15 000	20 000	15 000	15 000
Nødvendig tilførsel i henhold til KØB - 8,0 pros. av driftsinnt.		20 000	20 000	20 000	13 610
UB saldo inkludert nødvendig tilførsel	466 551	360 840	268 642	167 390	196 000

I tillegg krav fra Avinor om ytterligere lokalt bidrag på minimum 66 mill. kr
(foreslått finansiert ved bruk av næringsfond, bidrag fra fylke og næringsliv)

Budsjett og økonomiplan 2023-2026

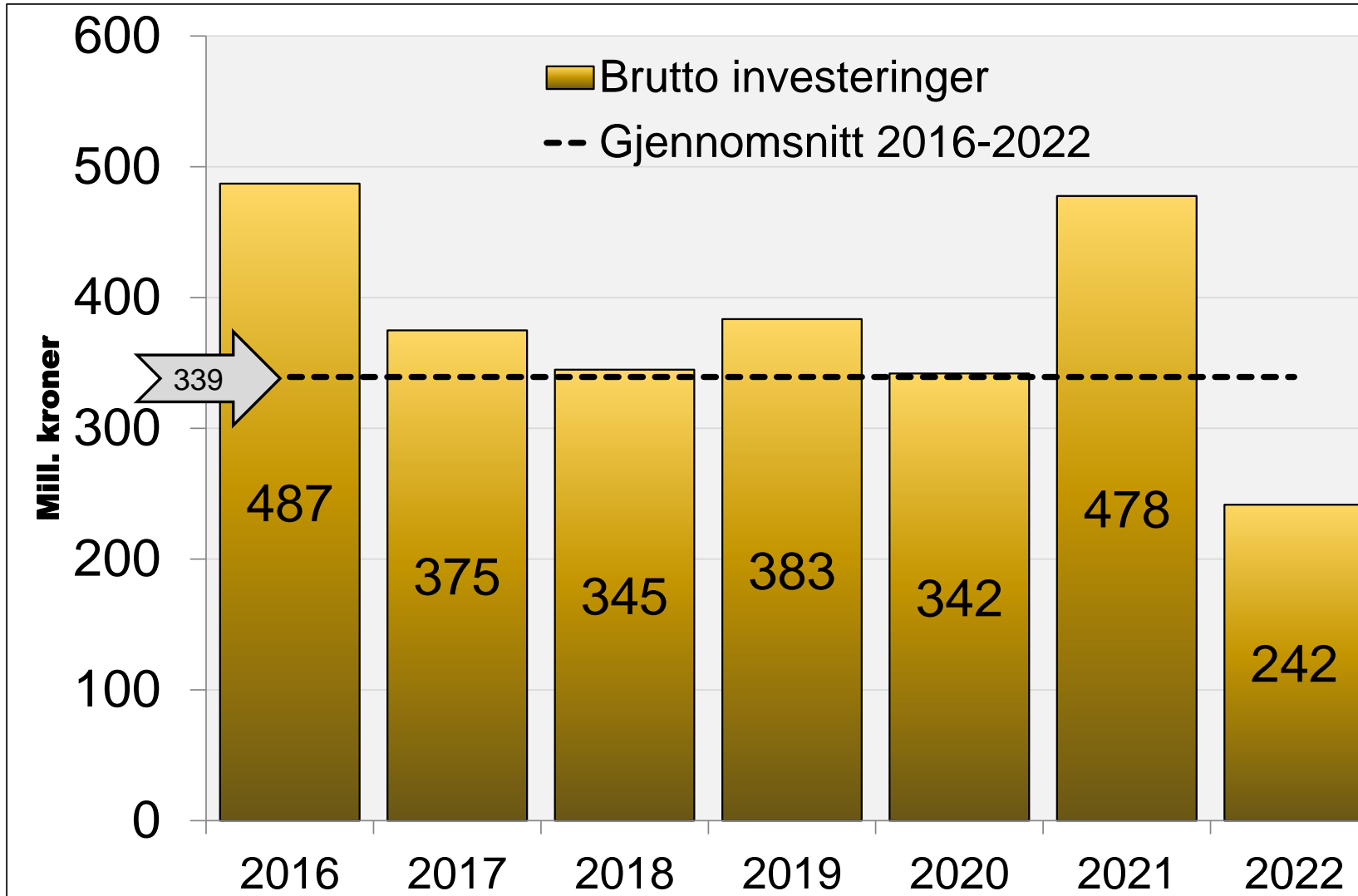
*«Tenke nytt – bærekraftige
løsninger for fremtiden»*

TIL NY TID

Sum rammetilpasning tjenester

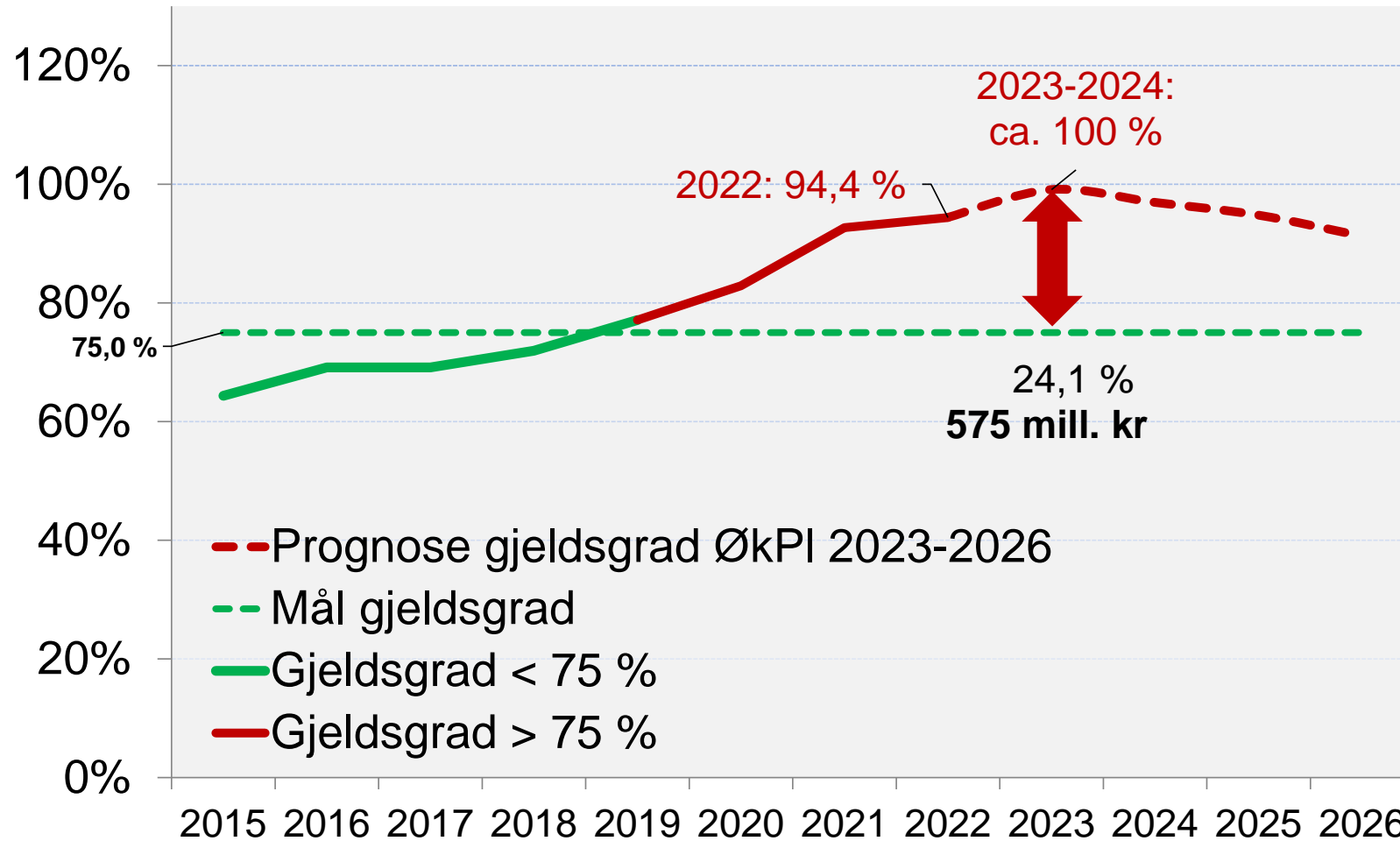
	B-2022	2023	2024	2025	2026	Sum reduksjon
Støttetjeneste	115 526	-1 025	-2 050	-3 076	-4 100	-3,5 %
Oppvekst og kultur	571 767	-5 074	-10 148	-15 221	-20 295	-3,5 %
Helse og omsorg	627 315	-10 233	-20 467	-30 700	-40 934	-6,5 %
NAV kommune	48 916	-837	-1 674	-2 511	-3 348	-6,8 %
Tekniske tjenester	111 290	-1 918	-3 836	-5 754	-7 672	-6,9 %
Kirkelig fellesråd	16 068	-143	-285	-428	-570	-3,5 %
Rana byggdrift KF	86 789	-770	-1 540	-2 310	-3 081	-3,5 %
SUM	1 577 671	-20 000	-40 000	-60 000	-80 000	-5,1 %

Høyt investeringsnivå over tid (2022 kroner)

Gjeldsgrad vedtatt økonomiplan

Gjeldsgrad

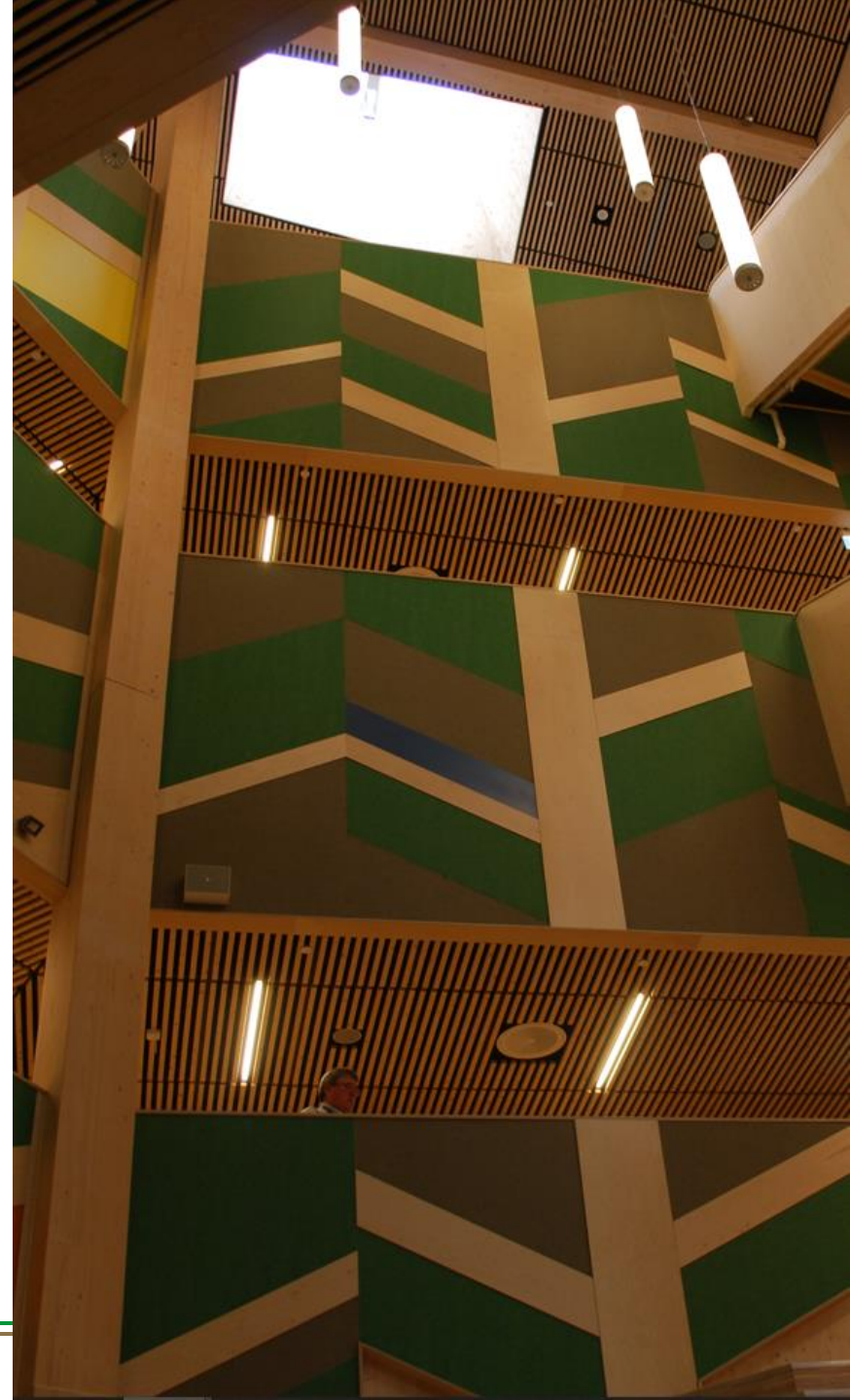
Tid for å ta en pust i bakken?

Investeringsstrategien skal revideres

Hvor er vi nå?

Nye investeringsbehov 2024-2027

	2024	2025	2026	2027	Totalt
Støttetjenesten	20 200	3 000	2 500	0	25 700
Oppvekst og kultur	77 000	0	0	0	77 000
Helse og omsorg	60 500	23 000	25 000	0	108 500
Tekniske tjenester	59 500	66 150	49 000	40 000	214 650
Sum nye tiltak	217 200	92 150	76 500	40 000	425 850

Investeringsnivå fremover og prioriteringer?

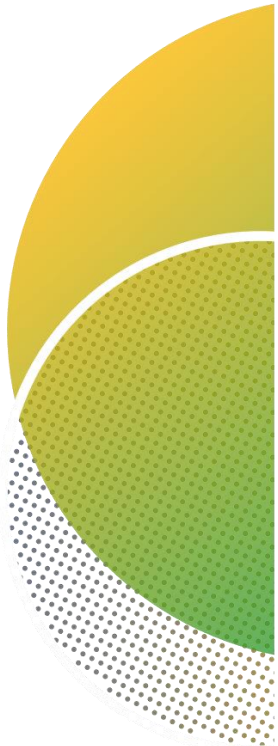
- Gjeldsgraden var på 94,4 prosent ved utgangen av 2022
- I vedtatt økonomiplan er det lagt til grunn et årlig investeringsnivå på 250 mill. kr brutto.
 - Dette tilsvarer avdrag og egenkapital og stabiliserer gjeldsgraden.

➤ **Kan en ramme på maks 1,0 mrd. kr videreføres?**

➤ **Hvilke områder skal prioriteres fremover?**

➤ **Når er vi tilbake til 75 prosent?**

- Krever et lavere investeringsnivå fremover.
- Alternativt økte avdrag eller økt egenkapital som må finansieres av drifta.
- Gjeldsgraden er under sterkt press!

Oppsummering

Bærekraftstrappa

Bærekraft

- Samfunnsutvikler
- Økonomisk bærekraft

Redusert NDR

- Skyver på generasjonsprinsippet

Forbruk realkapital

- Økte investeringsbehov

Bruk av reserver

- Politisk handlingsrom borte

Driftsunderskudd

- Negativt netto driftsresultat
- Velferdsleveransen får problemer

ROBEK

Omstillingsbehovet øker

- Økte inntekter: **45 – 56 mill. kr i perioden**

- ✓ Salg av konsesjonskraft, eiendomsskatt og integreringstilskudd.

- Økte utgifter: **60 – 92 mill. kr**

- ✓ Konsekvenser dypvannskai, flyktninger, økt lønns- og prisvekst og nye tiltak/behov drift.

- I tillegg varsles økte pensjonskostnader og økt rente.

➤ Ubalanse i det foreløpige opplegget

Årlig omstillingsbehov på 20 mill. kr fra vedtatt budsjett og økonomiplan

Ivaretas mål om økonomisk bærekraft?

- Disposisjonsfondet må styrkes.
 - Gjeldsgraden bør ikke økes
 - Tjenester som leverer **innenfor** driftsrammene.
 - Kommunal drift må prioriteres.
 - Langsiktighet ut over økonomiplanen
- **Innovasjon, omstilling og digitalisering.**
- **Tenke nytt – langsiktige og bærekraftige løsninger.**
- **Krever kompetanse og utviklingskapasitet.**

Mulige handlingsalternativer?

Tut & kjør

Det ordner seg sikkert

Sakte - sakte

Vi får tilpasse oss år for år

Tenke langt

- Handle nå

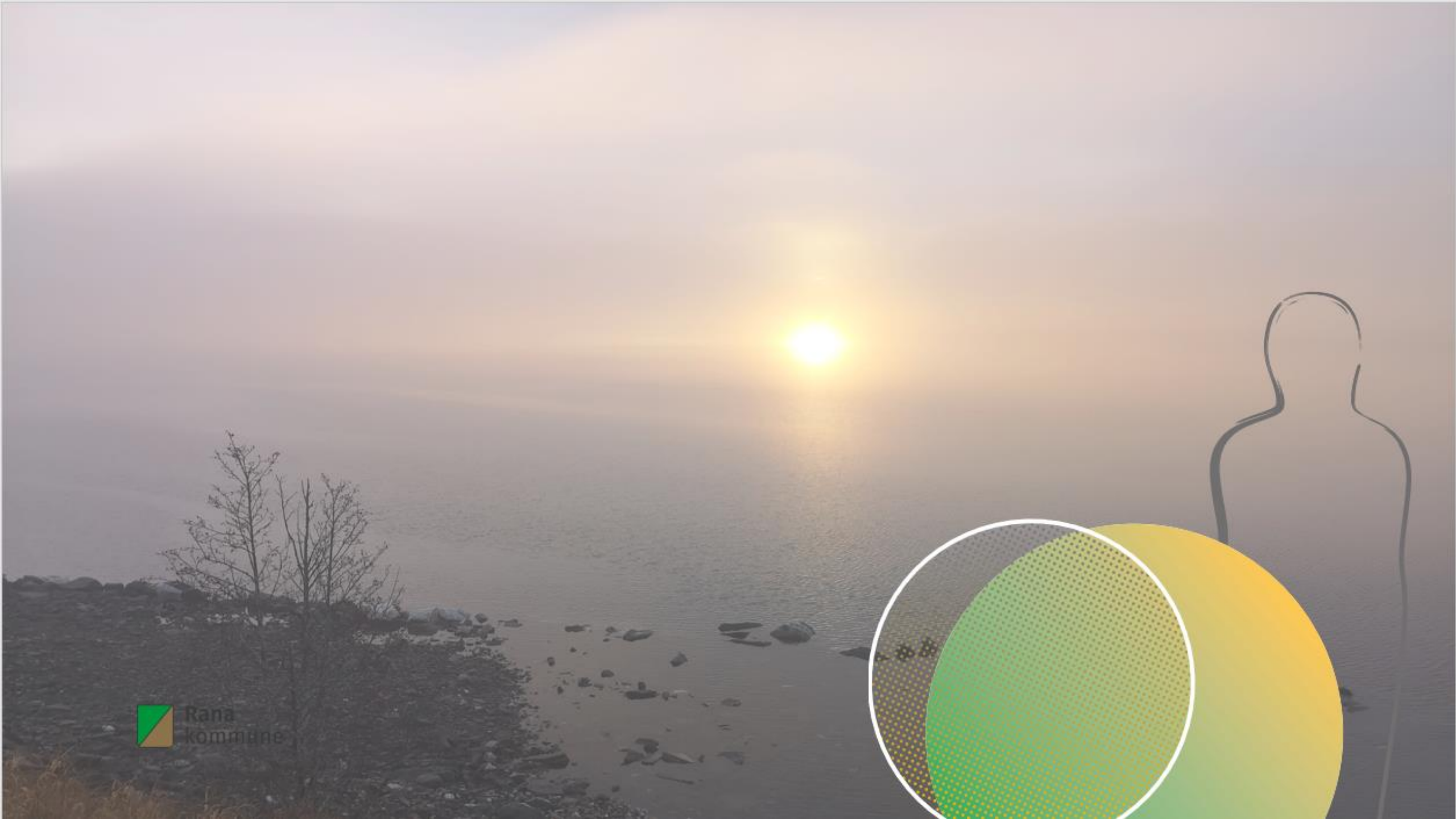
Andre forslag?

Risiko i opplegget

- Inntektssiden strekkes – økte finansinntekter.
- Prisveksten høyere enn inntektsveksten over flere år.
- Drifta må levere i henhold til fastsatte rammer og omstillingskrav
- Vekstmobilisering, demografi og økt press på tjenester.
- Rekrutteringsutfordringer.
- Klimakonsekvenser.
- **Vedlikeholdsetterslep, høyt investeringsnivå og økt rente.**
- **Nytt inntektssystem fra og med 2025**

Oppsummering

- **Ubalanse i den økonomiske bærekraften og bunnlinja i det foreløpige opplegget.**
- **Behov for økt omstilling i drifta.**
 - ✓ Rammereduksjoner på 20 – 60 mill. kr i vedtatt økonomiplan.
- **Økte pensjon- og finansutgifter (rente).**
- **Fortsatt usikkerhet rundt frie inntekter.**
- **Høy prisvekst må håndteres innenfor rammene.**
- **Høyt vedlikeholdsetterslep.**
- **Økt bosetting av flyktninger.**

Rana
kommune

